

ДГ „ДЕТЕЛИНА“, ГР.ЧИПРОВЦИ, Обл. Монтана,
ул. „23-ти септември“ № 28, e-mail: info-1201353@edu.mon.bg

УТВЪРДИЛ:
ВИКТОРИЯ ДИМИТРОВА
ДИРЕКТОР НА ДГ „ДЕТЕЛИНА“
със ЗАПОВЕД № 43-40/29.10.2024г.

Механизъм
за противодействие на
тормоз и насилие
над деца в Детска градина
“Детелина”

Същност на понятията тормоз, насилие и агресия.

Тормозът е форма на насилие, която се определя като сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към едно и също дете от страна на едно и също друго дете, група деца или възрастен. Това включва:

- Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
- Извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира от социалния живот на групата или семейството;
- Повтаря се многократно във времето, не е изолиран, еднократен акт на агресия.
- Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:
 - **Физически тормоз** – бълскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;
 - **Вербален тормоз** – подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди;
 - **Психически тормоз** – подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, измисляне, повреждане на имущество, кражба, хвърляне на вещи, заплашителни погледи, невявлятелско следене;
 - **Социален тормоз** – избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на злобни слухове, упражняване на натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз.

• **Виртуален** – обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронна поща, Skype или Facebook; разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето или го унижават; снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видео в интернет или други канали без негово съгласие, на сайтове, кликове или чрез социалните мрежи, крадене на самоличност и др.

• **Сексуален тормоз** – представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до нахърняване на достойнството на детето, и по-специално създаване на смущаваща, враждебна, деградираща (придизяваща), унизителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуализирани приказки или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, нещадящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до по-екстремни форми на нападане и насилие.

Според Закона за закрила на детето всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

Насилието обхваща широк кръг от прояви. То е явление със сериозни размери и оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведение както на децата, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват.

Агресията е поведение, включващо причиняване на вреда на някого или нещо е понятие, с което се означава регистрирано поведение, насочено към нанасяне на вреда на другия или на себе си.

Повечето прояви на агресия се наблюдават в ситуация на защита на собствени интереси и заплахата на своето превъзходство, когато агресивни действия се използват като средство за достигане на определени цели. Съответно, максимално удовлетворение децата получават при достигане на желаната цел – било то внимание на връстници или привлекателна играчка – след което агресивни действия се прекратяват. По този начин, в повечето случаи на агресивни действия децата имат инструментален или реактивен характер. По същото време при някои деца

се насочват към агресивни действия, нямащи каквито и да е цели или насоки изключително причиняване на щета на другия. Например, момчето бута момичето в басейна и се смее над нейните сълзи. Физическа болка или унижение на връстници предизвиква при тези деца удовлетворение, а агресия в този случай е самоцел. Подобно поведение свидетелства за това, че детето е насочено към вражда и жестокост, което разбира се предизвиква особена загриженост.

Физическият тормоз е формата, която възрастните най-често забелязват и затова често мерките за справяне обикновено са насочени именно към нея. Психическият и социалният тормоз по-трудно могат да бъдат установени, тъй като те не са така видими, а и децата, от своя страна, нямат амбицията да споделят с възрастните за своите преживявания. В много случаи социалният и психическият тормоз, като обидните думи и прякори, социалното изолиране и други се подценяват и бъдат за нормална част от процеса на социализация и израстване на децата. Тормозът, който се проявява по този начин, е деструктивен и опасен вид насилие.

Изключително значимият за справяне с насилието от деца над деца в училище трябва да бъдат в работата им всички проявления на това явление, а не само към неговите физически форми.

Критериите за ниво на **физическото насилие** включва следните физически и поведенчески показатели:

- различни по вид и цвят натъртвания, включително синини, постоянни или чести червени петна, включително от пръсти, насинени очи, следи от ухапване;
- неправилни, любими или объркани обяснения за травмите, включително едностранни отговорности;

- екстремни полюси и крайности в поведението - от агресивност до пасивност;
- лоша представа за себе си - децата смятат, че са заслужили насилието;
- прекомерна съвестливост на детето и оставяне без протест да се прави каквото и да било с него;

- **наличието на здравословното състояние**, което включва прилошавания, главоболие
- **наличието на елементи на механизма за предотвратяване и противодействие на тормоза**
- **наличието на оценка на проблема**

- **фрустриране и подпомагане психичното развитие** децата в системата на предучилищното образование чрез превантивни мерки и сътрудничество по прилагането на механизъм за противодействие на тормоза между децата в ДГ.

- Дейности за предотвратяване на тормоза.

Дейности на ниво детска градина

- В ДГ се създава координационен съвет с ясни функции и делегирани отговорности, който да организира дейности, проследяване и координиране на усилията за справяне с тормоза.

- Обвързване на учителите за развитие на личните и социални умения на децата.
- Издаване на процедури за въвеждане на защитна мрежа.

Дейности на ниво група

- За децата, ради защитната мрежа е необходимо да се поставят ясни граници, изграждане на дейности, ритуали и процедури, които не допускат прояви на насилие и тормоз във взаимоотношенията в детската група.

- Да се създават теми от учебното съдържание, свързани с формиране на ценностна система, социални умения, правила на поведение, емпатия, толерантност. Да се създават умения за екипна работа и използване на разнообразни похвати - напр. приказкотерапия, ролеви игри и други игри с правила и др.

Дейности с родители

На родителските срещи да се обсъждат казуси, свързани с тормоза, да се научат родителите как да разпознават без поведение на тормоз и насилие, как да комуникират с децата си без скрита агресия. В един от случаите е необходимо родителите да бъдат уведомени за случилото се и преценяват необходимостта за разрешаване на ситуацията.

Сътрудничество с цяло общество

• Наред с външният съвет съгласувано с директора на ДГ осигурява реални партньорства с външни организации, градина организации, служби и специалисти: 1) Дирекция "Социално подпомагане" и Център "Закрила на детето"

2) Общинска комисия за БППМН;

3) МВР – Детска педагогическа стая;

4) „Център за превенция на насилието и престъпността“;

5) други.

Правилни и процедури за въвеждане на защитна мрежа

Външ се е създади защитната мрежа е необходимо да се поставят ясни граници, изграждане на защитна мрежа и процедури, които не допускат прояви на насилие и тормоз във взаимоотношенията между децата.

• Бодливите правила с установен тормоз:

• В някои случаи част от ситуацията на тормоз могат да бъдат овладени от учителите, а някои от сарказма деца, които напечеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. Ако се касае за притока на игра, учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават да не се случат.

• Въпреки това не бъдат омаловажавани и първите прояви на влошаване на отношенията между децата и поведение, което е неприемливо. Необходимо е още при най-малките сигнали и съмнения за тормоз да се предприемат стъпки, за да се предотврати ескалация на насилието и да се изпрати ясно послание, че такова поведение няма да бъде толерирано. Вниманието трябва да бъде насочено както към проявите на физически тормоз, така и към неговите социални и психологически форми.

При наблюдавано поведение, което се индикира като тормоз, е необходимо да се предприемат следните действия:

• Прекратяване на ситуацията на тормоз;

• Уверено да всеки учител/служител е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на който е свидетел, като:

• Ако е физически тормоз децата трябва да се разделят и да се прекрати незабавно физическото контакт между тях;

• ДГ трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се обсъди ситуацията. Това може да се случи на по-късен етап. Важно е учителят ясно да обясни пред децата, че това е насилие и то е недопустимо поведение. В този момент не е добре да се разпитва за подробности и детето, което е станало жертва на насилието, особено в присъствие на насилника и други деца, защото това може да урони неговото достойнство. Ключово при интервенцията на възрастните е приемането на разбирането, че не детето, обект на тормоза е изпитва от състрадание, а детето извършител, за да може то да развие това чувство към другите.

• Включване на детето, упражнило тормоз:

• Учителят използва първо за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се използва и този „подходът за възстановяване на щетата“ или да се приложи друга съгласителна процедура. Подходът за възстановяване на щетата се прилага като логическо последствие на възникващо се поведение, свързано с рушене на МБ. Същият подход успешно може да се приложи и когато се касае за нематериални щети. Неговото прилагане изисква по-задълбочен разговор с детето, което е извършило насилие, за да му се помогне да разбере какви са последиците от неговата постъпка.

• Учителят в спокойен и умерен тон, както и с държанието си, показва ясно, че проблемът е в нагледното поведение, а не в личността на самото дете, и че хората правят грешки, които следва да бъдат отстранени, без да се налагат наказания;

• Учителят използва думите "възстановяването на щетата" е, че учителят разговаря с детето, и му се дава време да обмисли и избира и решава как ще поправи грешката си. С това негово решение трябва да се даде на детето "привиното от тормоза" дете;

• Учителят оформяната изслушва детето, упражнило тормоза в отсъствието на потърпевшия.

• Учителят анализира на ситуацията и постигане на договорка, учителят за определен период от време да се наблюдава поведението на децата и дава обратна връзка на директора;

• Учителят може да потърси съдействие и от другите учители, които също могат да подкрепят детето.

Реакции спрямо детето, което е обект на тормоз:

• Работата с деца, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.

• Учителят разговаря с детето, по възможност още същия ден (или веднага след като е разбрал какво се е случило, за да се касае за ситуация, за която е научил случайно) и да разбере какво точно се е случило, за да може да се установят отделни факти могат да бъдат дискретно проучени. Не се оказва публично, че детето е било потърпевшият дете с оглед опазване на достойнството му.

• Учителят може да се подчертае поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат единствените, които са слушали се.

• Учителят може да пресеща между децата с цел помиряване и разбиране.

• Учителят наблюдава детето в следващите дни, за да се увери как се чувства и при необходимост може да разговаря с него.

Взаимоотношения с учителите:

• Учителят на групата изтъква тези, които са се намесили в защита правилата за поведение в групата и детската градина. От останалите очаква да направят същото, ако се случи в бъдещето;

• Учителят на групата насърчава децата за грижа спрямо другите, станали обект на тормоз.

Повтаряне на едни и същи нарушения на правилата

• Конференция с родителите се провежда в партньорски взаимоотношения, като се предоставя отвореност и готовност за споделяне на техните опасения и гледни точки;

• Учителят може да бъдат запознати, че критиките, обидите и negliжирането на другото дете могат да бъдат използвани, за да се задълбочат конфликта;

• Учителят може да бъдат изведени конкретни договорки кой какво може да предизвика и как се знае като резултат;

• Учителят насочва родителите за консултация с психолог.

Три нива на сериозно ниво на тормоз – злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации и в отсъствието на опасност за живота и здравето, телесния интегритет, както на

детето-жертва или на детето-извършител се уведомява Дирекция социално подпомагане – Отдел за защита на детето. Държавната агенция за закрила на детето или МВР.

Като свидетел на ексцеса детето-извършител, станал свидетел на подобен тормоз, ако не може да се справи сам е длъжен да търси помощ от други лица. След прекратяване на физическия контакт между лицата, извършващо физически тормоз уведомява директора и регистрира ситуацията на насилие като поведенчески инцидент и осигуряване на консултативна и превантивна дейност в ситуация на насилие до Препратна на Дирекцията за превенция на деца жертви на насилие или в риск от насилие и тормози, които са обект на интервенция:

Система за насочване към други служби

Всичко от неадекватно поведение на дете се отличава с ясно изразени агресивни прояви, снижен контрол върху гнева, склонност да решава конфликтни ситуации с насилие се търси съдействието на отдел "Закрила на детето". Като първа стъпка се уведомява директора на ДГ, който е длъжен да уведоми съответния отдел „Закрила на детето“ по местоживее и отдела за „Закрила на детето“, на чиято територия е детската градина, местните комисии за БППМН, всички останали участници в мултидисциплинарния екип по силата на координационния механизъм. В тази връзка е необходимо да бъде потърсено съдействие от страна на социалните работници на ДГ, които са свързани с „Закрила на детето“ към Дирекциите „Социално подпомагане“. Социалните работници са професионалистът, който може да проучи ситуацията, в която се намира детето, да се определи неговото живее, родителският капацитет и при необходимост да предприеме мерки, които да бъдат взети.

Защитна мрежа на ДГ „Детелина“ за превенция и интервенция на насилие и тормоз

Грижи, ценности, философия

Основаващ принцип при изграждането на политиката за противодействие на тормоза в ДГ „Детелина“ е прилагането на цялостен подход, полагане на координирани и последователни усилия за предотвратяване на тормоза и създаване на сигурна среда за обучение и възпитание на децата. Изграждането на защитна мрежа поставя ясни граници за формирането на ценности, правила и процедури, които не допускат прояви на насилие и тормоз в ДГ. За ранното откриване на проблемите, свързани в ДГ, както и успешното намаляване на факторите, които са свързани със средата в ДГ, които допринасят за проява на агресия и за утвърждаване на агресивни модели на поведение. ДГ „Детелина“ работи всекидневно чрез:

- създаване на среда за възпитаване у децата на социални умения и нагласи, които не допускат прояви на насилие и тормоз и дискриминациите;
- създаване на физическата среда в ДГ (с фокус върху занималните), която не съдържа предпоставки за проява на агресивното поведение и в същото време създава условия за формиране на общност, която работи като общност;
- стимулиране на децата към активно участие в дейностите, които намаляват съревнователния елемент между децата за сметка на екипната работа и споделяне на проблеми в общността на групата;

• стимулиране на последователни стъпки за подкрепа и разбиране на последиците от насилието и неадекватно поведение с неприемливото поведение на децата. Политиката на ДГ „Детелина“ се реализира на детската градина и на равнище група, като на всяко едно от тези равнища се осъществява превенция и интервенция (реакция).

Превенцията на тормоза включва комплекс от мерки, които имат за цел ограничаване и/или елиминиране на предпоставките и рисковите фактори, допринасящи за насилието. Превенцията поставя акцент върху дейности на равнище група например създаване на правила на

относно тормоза – ДГ формално възстановяване на щета, тематични разговори в подходящо време, като в тези разговори се създава пространство за отработване на агресията чрез говорене, разчитане на емоции, даване на мнения, тяхното обсъждане и съответно осмисляне.

ДГ трябва да включват действия и мерки, които целят спиране и разрешаване на възникнали в ДГ ситуации на тормоз, като се отчитат индивидуалните потребности на всяко дете, възникнали при прояви на тормоз в ситуацията, и се прилага принципа на най-добрия интерес на детето. В по-голямата си част интервенциите включват отговора на ДГ при възникнали ситуации на тормоз.

Разработване и въвеждане на система за предотвратяване и противодействие на тормоза в детската градина

Оценка на съществуващата детска градина

За да се създаде ефективна детска градина включва оценка на проблема, създаване на координирано противодействие на план за противодействие на училищния тормоз и създаване на ефективна детска градина.

Създаване на системата

- Денят на тормоза в ДГ „Детелина“ се организира от ръководството на ДГ със съдействието на координационен съвет /КС/ за справяне с насилието в началото и в края на всяка учебна година, за определяне на формите и видовете тормоз, участниците в тормоза и местата, където най-често се случва. За целта могат да се използват редица инструменти, като специални въпросници, фокус групи, дискусии с участие на цялата градинска общност, фокус групи с деца, учители, родители и др.

- Оценката на тормоза (с един от изброените в т.1 инструменти) се извършва от учителите по групи по децата от началото на учебната година и до 3 седмици преди края на учебната година

- Резултатите се обсъждат и обработват в десетдневен срок от КС за справяне с насилието.

- Резултатите се представят на резултатите от изследването, резултатите от оценката и наличието на проблемите на координационен съвет.

Координационен съвет

Координационен съвет на директора на ДГ „Детелина“ е създаден координационен съвет с ясни функции и делегирани отговорности, който отговаря за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с тормоза. Съветът се ръководи от председател - учител и включва учители и родители.

Изготвяне на план за съответната учебна година за противодействие на училищния тормоз

В началото на учебната година КС изготвя план за противодействие на училищния тормоз. Този план съдържа описание на всички дейности по превенция и интервенция на равнище група и ДГ. Планът се изготвя в началото на учебна година и се ревизира и актуализира всяка учебна година.

Създаване на единни вътрешни правила

- За справяне с насилието, съгласувано с учителите по групи обобщава всички прояви на тормоза, за да се направи поведение и ценности, направени от групите и формулира общи правила, които стават част от вътрешно-градинската политика.

- За справяне с насилието, съгласувано с учителите по групи договаря единен механизъм за делегирани отговорности, за предотвратяване и реагиране при проява на тормоз и насилие в ДГ

• Администраторът на сайта на ДГ отговаря за запознаване на градинската общност с настоящия „Механизъм за противодействие на тормоза в ДГ „Детелина“, като публикува всички документи на сайта на ДГ.

• Дневникът на обученията за повишаване на квалификацията на учителите в областта за справяне с кризисни ситуации, е критични ситуации и др.

• Изготвяне на планове и в приемното време на учителите по групи;

• Изготвяне на планове и мерки за привличане на родителите;

• Изготвяне на специални партньорства с външни на ДГ служби, организации и специалисти, преминаване на специални програми за превенция и противодействие на насилието и тормоза в училищата.

Равнището на работа на ДГ включва водене на Дневник и процедури за управление на информацията и иницииране на работа по случай и насочване на случай към други служби.

Дневникът на случаите се създава единствено за целите на анализа и планирането на цялостната градинска политика за противодействие на насилието и тормоза в ДГ. В него се документират единствено ситуациите, съответстващи на нива две и три според приетата класификация, при които е необходима и намесата на координационния съвет. Ситуацията, която следва да се запише в Дневника със случаи, съдържа следната информация: дата; какво се е случило; опис на ситуацията, кога се е случило, кои са участниците; кой служител е работил в ситуацията; име и подпис; какво е предприето като действия (интервенция); кои от участниците са идентифицирани (институции, органи, родители); как е приключила ситуацията; какво е станало и какво предстои. На базата на вписаните ситуации, които са обект на анализ, извършва оценка на риска. Екипът е отговорен за анализа и разпознаване на случаите в които участват и се въвличат в ситуации на тормоз, без значение дали извършват или са пострадали от насилието. Анализът е подчинен на цели за извеждане на деца и лица от индивидуална работа по случай с дете, което се намира в ситуация на риск. Екипът развива дейността за откриване и работа по случай в ДГ.

Процедури за откриване и работа по случай

Целта при приемане на индивидуална работа по случай с дете на базата на направения анализ е координацията на работата се осъществява от учителите по групи.

Насочване на случай към външни служби

Във връзка с идентифициране на ситуация на тормоз, следва незабавно да се уведомят органите за закрила на децата (ЗЗД) или полиция. Уведомяването е задължение на всеки гражданин по сигнал за насилие или риск на детето (ЗЗД). следователно сигнал до отдел „Закрила на детето“ и до полиция. Сигнал до ДГ „Детелина“ трябва да подаде гражданинът или служителят на ДГ, идеята за сигнал може да бъде Гова може да бъде учител, възпитател, директор, служител от неформална организация, както и Координационният съвет като колективен орган. Уведомяването на служби започват проверка на сигнала по реда на Координационния механизъм за противодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие, и за взаимнодействие при кризисна интервенция. Конкретните стъпки при подаване на сигнал за тормоз към външни служби са представени в Приложение 2. Кой, кога и къде може да подава сигнал за дете в риск?

Обществеността на равнище група се отнася до ситуациите от ниво едно и две според приетата класификация. Съвместни действия между учителите. В случай че са налице поредица от ситуации насилие и риск, в които са въвличени различни участници, може да се предприемат действия за обединяване на цялата група. За целта би могъл да се покани и външен за ДГ

Нивото на инцидента	Отговор на ДГ	Документиране	Последователност на процедурите за интервенция
Физическо насилие тормоз от психическа ситуация на обид от разрушаване на непозволяване на дружелюбна комуникация сигнал до ОЗД	Действително се предприемат от учител, заедно с неколкократен представител на координационния съвет и задължително участие на родител, като се уведомява директорът По преценка се подава сигнал до ОЗД и/или	Ситуацията на тормоз се описва в Дневника за ситуации на тормоз от свидетел или учител Възстановяване на щети при наличие на такива	1) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници. 2) Учителят подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие. Всеки служител, който е станал свидетел на насилието, може да подаде сигнал към ОЗД

Трето ниво – системна злоупотреба, както и ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, за който и да е от участниците в ситуацията:

Процедури	Митогатор на ДГ	Документиране	Последователност на процедурите за интервенция
Формиране на екип от трима души, включващ всички участници в случая; извършване на първоначална оценка на ситуацията и вземане на решенията; изготвяне на план за действие; извършване на действията по плана; наблюдение на резултата; документация на случаите.	На трето ниво, по правило, уведомяването на ОЗД и/или органите на полицията става незабавно. Действията на ниво ДГ се предприемат от директор заедно с КС със задължителното участие на родител и компетентни власти, организации и услуги (центрове за социална работа, здравни центрове, отдел за криза на детето, полиция и др.). Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например когато е обвинен в престъпление, тогава информираността му или би нарушил процедура. Директорът следва да информира центъра за социална работа, отделите за криза на детето и/или полицията	Ситуациите на тормоз от трето ниво се описват в Дневника за случаи на тормоз, като по тях се предприема интензивна работа по случая, включваща всички участници, правят се оценки на потребностите и план за действие, както и се инициират процедури в съответствие със закона	1) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници 2) Учителят подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие. Всеки служител, който е станал свидетел на насилието, може да подаде сигнал към ОЗД 3) Уведомяване на родител 4) Консултации предприемане на индивидуални разговори с участниците 5) Мерки и действия работата на КС: интензивна работа по случая; информиране и насочване към други служби и/или услуги от страна на директора 6) Проследяване изпълнението на предприетите мерки и действия

КЛАСОКИ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЈА

обмисля и се налага. Трябва да бъде последователно прилагана от цялата общност, за да бъде максимално ефективна.

Трябва да не бъдат омаловажавани и първите прояви на влошаване на отношенията между децата и възрастните, което е неприемливо. Тези ситуации представляват първо ниво от прието класификация. Необходимо е още при най-малките сигнали и съмнения за тормоз да се предприемат стъпки, за да се предотврати ескалация на насилието и да се изпрати ясно послание, че такъв поведен е няма да бъде толерирано. Вниманието трябва да бъде насочено както към проявите на физически тормоз, така и към неговите социални и психологически измерения.

1. Разпознаване на тормоза от страна на учителя

В повечето случаи ситуации на тормоз могат да бъдат овладени от учителите, а някои – от родителите. Учителят изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. На първо място трябва да се разграничат случаите, в които не се касае за тормоз, а само за игра или пренебрегване на правилата на игрите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата внимателно и на тези, които само присъстват без активно да участват.

Учителят трябва да помогне за правилна оценка на ситуацията:

- ако децата се закачат, бутат или блъскат или си разменят шеги, като при това се смеят, разменят си роли и позиции и никое от тях няма видимо доминиращо положение, а околните не изглеждат обект на внимание, то най-вероятно става дума за игра;

- ако детето изглежда видимо напрегнато, не се усмихва, опитва се да се махне, ако ролите не се сменят, а детето е в постоянно доминираща позиция и това поведение привлича вниманието на околните, то най-вероятно става дума за тормоз;

Ако детето е катче просто за приятелска игра, учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават да не се наранят. Ако обаче наблюдаваното поведение може да бъде определено като тормоз, то е необходимо да се предприемат съответните стъпки, описани в методическите указания за оценка на ситуацията на тормоз:

1.1. Случаи на оценка на ситуацията на тормоз:

- ако учителят е получил сигнал, че се случил тормоз, той трябва да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е ставан въпрос за дете, което е получил сигнал (от дете, родител или друг служител от училището);

- в случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно;

- трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или неадекватна интеракция. Това може да се случи на по-късен етап. Важното е учителят ясно да обясни на децата, че това е насилие и то е недопустимо поведение. В този момент не е добре да се обръща внимание на детето, което е потърпевшо, особено в присъствието на детето, което е нанесло вреда, защото това може да урони неговото достойнство. Фокусът на интеракцията трябва да бъде насочен към децата-свидетели на тормоза, към средата, а не към детето, което е причинило ситуацията на насилие;

- ако учителят е получил сигнал за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, той трябва да се намеси за възстановяване на щетата

Възстановяването на щетата се основава на принципа, че „всяка щета, нанесена от човек, трябва да бъде възстановена“ и включва съответните действия в тази посока. Възстановяване на щетата е принцип, който предполага, че хората правят грешки. Грешките следва да бъдат поправени, като същевременно не се налагат наказания. Този принцип подчертава поемането на отговорност за неприемливо поведение и за позитивно решаване на

проблемни. Възстановяването на щетите успешно може да се прилага за материални и за нематериални щети. Подходът за възстановяване на щетите изисква време и по-задълбочен разказ от да учите и в групата с детето, което е извършило насилие, за да му се помогне да разбере какво е станало и каква е ролята от неговата постъпка. Важно е учителят със спокоен и умерен тон да обясни на детето, че проблемът е в начина на поведение, а не в детето. По време на разговора учителят е длъжен да действа с оглед отново да се възстановят ценностите.

Във втория етап учителят изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва следващия ден, погледнете детето;

Във втория етап на възстановяването на щетата е, че учителят разговаря с детето, а то само може да каже как ще поправи грешката си, с което отново ще се възстанови нарушената ценност. С това е важно предложение трябва да се съгласи и детето, което е бил потърпевш от тормоза. Този етап е особено важен за ангажираността на учителя в случая учител на групата;

След изясняване на ситуацията и постигане на договореност, учителят за определен период от време наблюдава поведението на децата и дава обратна връзка.

Във втория етап учителят насочва на детето и неговите родители към консултации с психолог

Действия при тежък инцидент или при повторна ситуация на насилие или тормоз

Във втория етап на възстановяването на насилие или когато има случай на тежък инцидент се следват предвидените действия, описани в класификация на формите на тормоз и предприемане на съответни действия. Важно е при интервенцията на възрастните е приемането на разбирането, че децата са обект на насилие, а не са в нужда от състрадание, а детето, извършител на тормоз, не се нуждае от състрадание, а от разбиране и емпатия (съпреживяване), за да може да се развие отново чувството към другите. Липсата на емпатия е една от основните причини, поради които се развива тормоз. Работата с деца, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране на умения за справяне с подобно поведение.

Важно е учителят да поговори с детето, по възможност още същия ден (или веднага след като е възможно) за случката, ако се касае за ситуация, за която е научил случайно) и да разбере какво точно се е случило. Ако е необходимо отделни факти могат допълнително и дискретно да бъдат прояснявани.

Във втория етап на възстановяването на насилие и публично пред другите деца да се оказва подкрепа на потърпевшото дете. Друга важна задача е да се урони достойнството на детето пред неговите връстници. При необходимост е важно да се предложи на детето подкрепа, като се разговаря какво точно се е случило и каква е ролята на детето. Важно е детето трябва да почувства доверие и сигурност за емпатията на другите, особено ако насилието се повтори;

Във втория етап на възстановяването на насилие се прави среща между детето, върху което е упражнено насилието, и детето, което е извършило насилието, с цел да се помирят и да се разберат. Такива срещи могат да имат и някои нежелателни последици;

Във втория етап на възстановяването на насилие в следващите дни, за да се уверите как се чувства и при необходимост отново разговаряйте с него;

Във втория етап на възстановяването на насилие е важно да се работи с наблюдателите не само на нивото на превенцията, но и след ситуацията на тормоз;

Във втория етап на възстановяването на насилие, когато се прекратява или управлява ситуация на тормоз, като е важно да се види, следва да видят какво се прави съгласно правилата Валидизират се тези, които са се намесили в защитата на децата и се подкрепят тези, които са се намесили в защитата на децата. Важно е да се споделя очакването да направят същото, ако се случи в бъдеще;

насилни действия, които са отговори на насилието с думи, търсене на помощ и съобщаване за случката. Насърчаване на грижа спрямо тормозеното дете. При преценка детето може да бъде насочено към услуги в общността.

5. Насочване на детето и неговите родители към програми и услуги

Насочването на детето и неговите родители към консултация и психологическа работа следва да се осъществява от учителя или от координационния съвет. Насочващият трябва да е запознат с резултатите и да даде пълна и конкретна информация на родителите за възможните услуги и програми. Трябва да се насочват да се направи конкретно и с грижа, за да могат родителите да си деца да се ползват, а не да го приемат като мярка за наказание.

4. ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО

1. КОИ МОЖЕ ДА ПОДАВА СИГНАЛ ЗА ДЕТЕ В РИСК?

Кой може да подава сигнал за дете в риск?

Съгласно чл. 7 (1) от Закона за закрила на детето, чл. 7 (1) „Лице, на което стане известно, че дете се нуждае от закрила, е длъжно незабавно да уведоми дирекция „Социално подпомагане“. Длъжен е да уведоми и закрила на детето или Министерството на вътрешните работи. (2) Същото задължение има всяко лице, на което това е станало известно във връзка с упражняваната от него професия или дейност, дори и ако то е обвързано с професионална тайна“.

2. Кой може да подава сигнал за дете в риск от насилие и тормоз?

Всяка страна на училището всеки един професионалист, работещ в системата на образование, може да подаде сигнал към отдел „Закрила на детето“ по местоживее на детето. Това може да бъде директор, учител, възпитател, хигиенист, служител от непедагогическия персонал и др. Сигналът не трябва да бъде подаден от името на училището, на Координационния съвет или от неговите членове. Не трябва да се събрана информация по случая. По този начин се действа инстинктивно, когато направи учителят, който е установил тормоза и риска за детето. Когато сигналът е подаден за дете в риск, сигналът ще бъде проучен от социалния работник, дори да е подаден анонимно. В случай на подозрение за ситуация на тормоз, всеки служител в училище може да се свърже с Националната телефонна линия за деца и родители на номера 116 111.

Кой може да подава сигнал за дете в риск от насилие и тормоз? Към Държавната агенция за закрила на детето функционира Национална телефонна линия за деца 116 111. Националната телефонна линия за деца предоставя консултиране, информиране и помощ по всякакви въпроси и проблеми, свързани с деца. Към нея при необходимост могат да се обръщат за съветствие и професионалисти. Националната телефонна линия за деца с номер 116 111 е с национален обхват, достъпна от територията на цялата страна, напълно безплатна за обикновено население. Сигналите звънят от стационарен или мобилен телефон. Тя функционира 24 часа в денонощието. В Координационния механизъм, в случай че сигналът за насилие бъде подаден, сигналът за закрила – получен от дирекция „Социално подпомагане“ за закрила на детето, Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи, съгласно чл. 7 от Закона за закрила на детето той е длъжен незабавно да уведоми останалите незабавно до 1 час от регистриране на сигнала, включително по телефон и факс. Сигналът се изпраща в дирекция „Социално подпомагане“ по неговия адрес, а не по адрес на детето, съгласно Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето (чл. 10, ал. 2, в сила от 1 юли 2015 г.). Сигналы, свързани с насилие над дете, се разглеждат и анонимни сигнали.

Съгласно чл. 10 от Координационния механизъм във всеки един отдел „Закрила на детето“ при дирекция „Социално подпомагане“ началникът на отдела е на разположение, като той определя

опитен социален работник. В отдел „Закрила на детето“ определеният отговорен социален работник трябва да реагира веднага на сигнала до 24 часа от постъпване на сигнала. При проучването на сигнала социалният работник може да потърси съдействие от страна на училището – инструкторите, които познават отношенията му с учениците, впечатленията на учителите, т.е. информацията, която е необходима за направена оценка на случая. При проучването на сигнала и при изготвянето на действията се изисква работа в екип от страна на различни специалисти. От една страна, екипът трябва да направи точна оценка, а от друга, за да бъдат съгласувани действията на различните специалисти. В случай че бъде установен риск за детето, то ще бъде отворен случай, т.е. ще бъдат предприети мерки за закрила. Ще бъде изготвен план, в който ще бъдат описани планираните мерки, като социалният работник ще следи за изпълнението на плана. В работата с детето и техните семейства всеки професионалист има своята роля. Ролята на социалния работник е свързана с проучване на семейната среда и предприемане на мерки за закрила. В същото време трябва да мотивира и ангажира родителите, да подпомогне тяхното въздействие и взаимодействието с детето на равнище училище. Социалният работник може да консултира родителите и детето за подходящи социални услуги и координира работата на екипа. Единият екип на местно равнище следва да си постави единна стратегия за дейностите на която следва да изготви съвместен план за действие с определен срок за изпълнение. Всеки един от посочените по-горе участници в екипа трябва да изготви своята част от плана. Екипът набелязва и предлага на останалите от екипа конкретни задачи, които трябва да бъдат изпълнени, съобразно собствените си правомощия и в съответствие с нормативната уредба. Конкретните задачи за изпълнение следва да бъдат зададени така, че да могат всеки участник да действа съобразно оперативната си самостоятелност, като изпълнението на конкретните дейности и задачи бъде подкрепено със съдействието на останалите участници и в същото време нива да спомогне за крайния резултат – дългосрочна цел, която трябва да гарантира най-голям интерес на засегнатото дете. Работата в екип ще даде възможност и възможност да работят заедно различните специалисти, работещи с детето и неговото семейство, за успешното изпълнение на планираните цели.

ДГ „ДЕТЕЛИНА“ ГР.ЧИПРОВЦИ, Обл. Монтана
Противодействие на тормозът и насилието в ДГ
„Детелина“ е приет съгласно Заповед № РД-09-5906/28.12.2017г. на
Министър-председателя на РДТД и приет на Заседание на педагогически съвет с протокол
№ 14 от 14.02.2018г.